1

Bob

O‘QUVCHILAR SALOMATLIGINI MUHOFAZA QILISHNING HUQUQIY ASOSLARI

1.1 O‘quvchilar salomatligi va xavfsizligini ta’minlashning davlat siyosati

1.2 Bola huquqlari va ularning kafolatlari

1.3 Axborot xavfsizligi

1.4 O‘quvchilar sog‘lig‘ini muhofaza qilish

1.5 Sanitariya qoidalari

“Yosh avlodning jismoniy va ma’naviy sog‘lom bo‘lib ulg‘ayishi - millat genofondini saqlab qolishning birdan-bir yo‘lidir. Shuning uchun sport va sog‘lom turmush tarzi har bir maktab va oilaga kirib borishi shart”

SH. MIRZIYOYEV.

1.1. O‘QUVCHILAR SALOMATLIGI VA XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHNING DAVLAT SIYOSATI

QR-havola

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 16-fevraldagi PF–22-son “Mahallani rivojlantirish va jamiyatni yuksaltirish” yilida ustuvor yo‘nalishlar bo‘yicha islohotlar dasturlari hamda “O‘zbekiston - 2030” strategiyasini amalga oshirish bo‘yicha davlat dasturi to‘g‘risida”gi Farmoni

O‘zbekistonda bolalar salomatligi va xavfsizligini ta’minlash Konstitutsiya, qonunlar, davlat dasturlari hamda sohaviy normativ-huquqiy hujjatlar asosida amalga oshiriladi.

“O‘zbekiston - 2030” strategiyasi va davlat dasturlari

Mazkur strategiya va davlat dasturlarida bolalar manfaatlarini himoya qilish, sifatli ta’lim va tibbiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish hamda xavfsiz muhit yaratish ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida belgilangan.

Bolalar huquqlarini himoya qilish tizimini takomillashtirish

Bolalarga nisbatan xavf va tahdidlarni erta aniqlash, ularni **ijtimoiy himoya qilish va idoralararo** hamkorlikni muvofiqlashtirish vakolatli davlat organlari tomonidan amalga oshiriladi.

Bolalar salomatligi va xavfsizligini ta’minlashda quyidagi tashkilotlar o‘z vakolatlari doirasida ishtirok etadi:

Tizimdagi asosiy vakolatli organlar:

1. **O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Ijtimoiy himoya milliy agentligi** — ijtimoiy himoya siyosatini amalga oshiradi va muvofiqlashtiradi.
2. **Bolalar masalalari bo‘yicha milliy va hududiy komissiyalar** — bolalar huquqlarini himoya qilish bo‘yicha idoralararo hamkorlikni tashkil etadi.
3. **Ichki ishlar organlari — huquqbuzarliklar profilaktikasi, zo‘ravonlik** va boshqa tahdidlarning oldini olish choralarini amalga oshiradi.
4. **Maktabgacha va maktab ta’limi organlari — ta’lim tashkilotlarida xavfsiz muhit** yaratish, o‘quvchilar huquqlari va qonuniy manfaatlarini ta’minlash choralarini ko‘radi.

QR-havola

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi

QR-havola

O‘zbekiston Respublikasi Oila kodeksi

1.2. BOLA HUQUQLARI VA ULARNING KAFOLATLARI

QR-havola

BMTning Bola huquqlari to‘g‘risidagi konvensiyasi hamda O‘zbekiston Respublikasining 2008-yil 7-yanvardagi O‘RQ–139-son “Bola huquqlarining kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonuni

1. Davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlari

Bola huquqlarini ta’minlashga doir davlat siyosati quyidagi asosiy tamoyillarga tayanadi:

- **Bolaning eng ustun manfaatlari:** bola bilan bog‘liq har qanday qarorda uning hayoti, sog‘lig‘i, rivojlanishi va xavfsizligi birinchi navbatda hisobga olinadi.
- **Kamsitishga yo‘l qo‘ymaslik:** har bir bola jinsi, irqi, millati, tili, sog‘lig‘i, ijtimoiy yoki moddiy holatidan qat’i nazar teng huquqlarga ega.
- **Bolaning fikrini inobatga olish:** bola o‘ziga taalluqli masalalarda yoshi va yetuklik darajasiga mos ravishda fikr bildirish huquqiga ega.

2. Bolaning asosiy huquqlari kafolatlari

Qonunchilik bolaning quyidagi asosiy huquqlarini kafolatlaydi:

- **Yashash, sog‘lig‘ini saqlash va shaxsiy daxlsizlik huquqi:** davlat bolani zo‘ravonlik, ekspluatatsiya va boshqa tajovuzlardan himoya qiladi.
- **Ism, fuqarolik va shaxsini tasdiqlovchi ma’lumotlarga ega bo‘lish huquqi:** bola tug‘ilgan paytdan boshlab belgilangan tartibda ro‘yxatga olinadi.
- **Oilada yashash va tarbiyalanish huquqi:** bola, uning manfaatlariga zid bo‘lmagan hollarda, ota-onasi bilan yashash va ular tomonidan tarbiyalanish huquqiga ega.
- **Fikr bildirish va axborot olish huquqi:** bola yoshi va rivojlanishiga mos, xavfsiz axborotdan foydalanish va o‘z fikrini erkin bayon etish huquqiga ega.

Ijtimoiy himoyaga muhtoj bolalar uchun qo‘shimcha kafolatlar

Yetim bolalar, ota-ona qaramog‘idan mahrum bo‘lgan bolalar, nogironligi bo‘lgan bolalar va boshqa ijtimoiy himoyaga muhtoj toifalar uchun ta’lim, tibbiy xizmat, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash hamda reabilitatsiya bo‘yicha qo‘shimcha kafolatlar nazarda tutiladi.

1.3. AXBOROT XAVFSIZLIGI

QR-havola

O‘zbekiston Respublikasining 2017-yil 8-sentabrdagi O‘RQ–444-son “Bolalarni ularning sog‘lig‘iga zarar yetkazuvchi axborotdan himoya qilish to‘g‘risida”gi Qonuni

Mazkur Qonun bolalarni ularning jismoniy, ruhiy va ma’naviy rivojlanishiga zarar yetkazishi mumkin bo‘lgan axborotdan himoya qilishning huquqiy asoslarini belgilaydi.

1. Bolalar uchun taqiqlangan axborot turlari

Qonunchilikda bolalar o‘rtasida quyidagi mazmundagi axborotni tarqatishga doir cheklovlar belgilangan:

- zo‘ravonlik, shafqatsizlik va qonunga xilof xatti-harakatlarni targ‘ib qiluvchi axborot;
- alkogol, tamaki, giyohvandlik vositalari va boshqa zararli odatlarni rag‘batlantiruvchi axborot;
- bolaning ruhiy va axloqiy rivojlanishiga zarar yetkazishi mumkin bo‘lgan axborot;
- o‘z joniga qasd qilishga, huquqbuzarlikka yoki jamiyatda qabul qilingan axloqiy me’yorlarni buzishga undovchi axborot.

2. Axborot mahsulotlarining yosh tasnifi

Axborot mahsulotlari bolaning yoshiga mosligi bo‘yicha tasniflanadi va qonunchilikda belgilangan tartibda yosh toifasi belgisi bilan markalanadi:

- “0+” (hamma uchun);
- “7+” (yetti yoshga to‘lgan bolalar uchun);
- “12+” (o‘n ikki yoshga to‘lgan bolalar uchun);
- “16+” (o‘n olti yoshga to‘lgan bolalar uchun);
- “18+” (bolalar uchun taqiqlangan, faqat kattalar uchun).

3. Tarqatuvchilarning majburiyatlari

Axborot mahsulotlarini ishlab chiqaruvchi va tarqatuvchilar, shu jumladan teleradio, nashriyot va internet-resurs egalari yoshga oid cheklovlarni qonunchilikda belgilangan tartibda ko‘rsatishi lozim.

QR-havola

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2012-yil 21-maydagi 139-son “O‘zbekiston Respublikasi ta’lim muassasalarida mobil telefonlardan foydalanishni tartibga solish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori

Qaror bilan tasdiqlangan Nizomga muvofiq, ta’lim tashkilotida mobil telefondan foydalanish quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

- **Dars vaqtida:** ta’lim oluvchilarning mobil telefondan qo‘ng‘iroq, yozishma, o‘yin, musiqa yoki internet uchun foydalanishiga, ta’lim maqsadida pedagog ruxsat bergan holatlar bundan mustasno, yo‘l qo‘yilmaydi.
- **Telefon holati:** ta’lim tashkilotiga kirishda mobil telefon ovozsiz rejimga o‘tkazilishi lozim.
- **Saqlash tartibi:** mobil telefon dars vaqtida sumka yoki portfelda saqlanadi va o‘quv jarayoniga xalaqit bermasligi kerak.

Taqiqlangan harakatlar

Mobil telefondan foydalanishda quyidagi xatti-harakatlarga yo‘l qo‘yilmaydi:

- zo‘ravonlik, kamsitish, axloqsizlik yoki qonunga xilof xatti-harakatlarni aks ettiruvchi materiallarni tasvirga olish va tarqatish;
- pedagoglar va o‘quvchilarning sha’ni, qadr-qimmati, shaxsiy hayoti va tasvirga bo‘lgan huquqini buzuvchi harakatlarni amalga oshirish.

Istisno holatlar

Mobil telefondan foydalanish faqat Nizom va ta’lim tashkilotining ichki tartib-qoidalarida nazarda tutilgan hollarda ruxsat etiladi:

- tanaffus vaqtida, ta’lim jarayoniga va jamoat tartibiga xalaqit bermagan holda;
- favqulodda vaziyatda yoki zarur xabarni yetkazish uchun;
- pedagogning ruxsati va nazorati ostida ta’lim maqsadida.

Ta’lim tashkiloti rahbariyati va pedagoglar mazkur tartibga rioya etilishini nazorat qiladi. Qoidabuzarlik yuz berganda o‘quvchiga tushuntirish beriladi va zaruratga ko‘ra ota-onasi yoki qonuniy vakili xabardor qilinadi.

1.4. O‘QUVCHILAR SOG‘LIG‘INI MUHOFAZA QILISH

O‘quvchilarga tibbiy xizmat umumiy o‘rta ta’lim tashkilotiga belgilangan tartibda biriktirilgan davlat tibbiyot muassasasi va tibbiyot xodimlari tomonidan ko‘rsatiladi.

Maktab tibbiy xodimining asosiy vazifalari:

Tibbiy ko‘riklar: o‘quvchilarni Sog‘liqni saqlash vazirligi belgilagan tartibda profilaktik ko‘rikdan o‘tkazish va ularning jismoniy rivojlanishini kuzatish.

Profilaktika: yuqumli kasalliklarning oldini olish, emlash tadbirlarini qonunchilikda belgilangan tartibda tashkil etishga ko‘maklashish.

Birinchi yordam: favqulodda holatda o‘quvchi yoki xodimga o‘z vakolati va malakasi doirasida birinchi yordam ko‘rsatish hamda tez tibbiy yordamni chaqirish.

Sanitariya nazorati: maktab oshxonasi, o‘quv xonalari va umumiy hududning sanitariya holatini vakolat doirasida kuzatish hamda aniqlangan kamchiliklar haqida rahbariyatga axborot kiritish.

Tushuntirish ishlari: o‘quvchilar o‘rtasida sog‘lom turmush tarzi, shaxsiy gigiyena va muvozanatli ovqatlanish bo‘yicha targ‘ibot olib borish.

Maktab rahbariyati tibbiyot xodimining faoliyati uchun tegishli xona, mebel, tibbiy jihozlar va birinchi yordam vositalari bilan ta’minlangan zarur sharoit yaratadi.

Maktab tibbiyot xodimi sinf rahbarlari va ota-onalar bilan hamkorlik qiladi. O‘quvchining sog‘lig‘iga oid ma’lumotlar tibbiy sir va shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilish talablariga rioya etgan holda taqdim etiladi.

Sinf rahbari, tibbiyot xodimi va ota-onalar o‘rtasidagi hamkorlik o‘quvchi salomatligiga taalluqli masalalarni o‘z vaqtida hal etishga yordam beradi. Bunda faqat zarur ma’lumotlar, bolaning **manfaatlari va maxfiylik** talablari hisobga olingan holda almashiladi.

QR-havola

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 16-iyundagi PQ–283-son
“Aholiga tez tibbiy yordam ko‘rsatish tizimini takomillashtirish to‘g‘risida”gi qarori

Tez tibbiy yordam xizmatini boshqarish Respublika tez tibbiy yordam markazi va uning hududiy filiallari orqali markazlashgan tartibda amalga oshiriladi.

“103” xizmati: chaqiruvlar hududiy dispetcherlik markazi orqali qabul qilinadi va vaziyatga eng tez yetib borishi mumkin bo‘lgan brigadaga yo‘naltiriladi.

Brigadalar faoliyati: tez tibbiy yordam brigadasining tarkibi va yo‘nalishi bemorning holati hamda chaqiruv turiga qarab belgilanadi.

Raqamlashtirish: chaqiruvlarni qabul qilish, brigadani yo‘naltirish va xizmat faoliyatini monitoring qilishda axborot tizimlaridan foydalaniladi.

BAXTSIZ HODISA YUZ BERGANDA QUYIDAGI KETMA-KETLIKDA HARAKAT QILISH LOZIM

01

Birinchi yordam:

jabrlanuvchining hayotiga xavf soluvchi omillarni baholash, imkon qadar birinchi yordam ko‘rsatish va zarurat bo‘lsa “103” yoki “112” raqamiga qo‘ng‘iroq qilish.

02

Xavfsizlikni ta’minlash:

hodisaning boshqa shaxslarga zarar yetkazish xavfini bartaraf etish yoki xavfli hududni cheklash.

03

Birinchi yordam:

odamlar hayoti va sog‘lig‘iga xavf tug‘dirmasa, tekshiruv boshlanguniga qadar hodisa joyidagi vaziyatni imkon qadar o‘zgartirmaslik va zarur ma’lumotlarni qayd etish.

04

Qo‘shimcha xavflarni bartaraf etish:

nosoz uskuna, elektr, yong‘in yoki boshqa xavf manbalarini vakolatli xodimlar yordamida xavfsiz holatga keltirish.

05

Xabardor qilish:

maktab rahbariyati, tibbiyot xodimi, jabrlangan o‘quvchining ota-onasi yoki qonuniy vakili hamda qonunchilikda nazarda tutilgan boshqa tashkilotlarga zudlik bilan xabar berish.

06

Tekshiruv va rasmiylashtirish:

hodisani belgilangan tartibda tekshirish, komissiya tuzish, dalolatnoma va boshqa tegishli hujjatlarni rasmiylashtirish.

1.5. SANITARIYA QOIDALARI

QR-havola

O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi huzuridagi Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi qo‘mitasining 2025-yil 7-apreldagi 6-son qarori bilan tasdiqlangan 0088–25-son SanQvaN

Profilaktik yo‘nalish: kasalliklarning tarqalishiga sabab bo‘luvchi sanitariya-gigiyena xavf omillarini kamaytirish.

Me’yorlashtirish: ta’lim tashkilotlarida sanitariya-gigiyena vositalarining mavjudligi va ulardan xavfsiz foydalanish talablarini belgilash.

Maktab rahbariyati o‘quvchilar va xodimlar uchun quyidagi sanitariya-gigiyena vositalari mavjudligini ta’minlaydi:

Yuvish vositalari: qo‘l yuvish joylari suv va suyuq sovun bilan ta’minlanishi lozim.

Quritish vositalari: bir martalik qog‘oz sochiqlar yoki sanitariya talablariga javob beradigan qo‘l quritgichlaridan foydalaniladi; umumiy matoli sochiqdan foydalanishga yo‘l qo‘yilmaydi.

Antiseptik vositalar: epidemiologik vaziyat va sanitariya talablaridan kelib chiqib, zarur joylarda xavfsiz antiseptik vositalar tashkil etiladi.

Maktab hojatxonalari va yuvinish joylariga qo‘yiladigan gigiyena talablari:

Maxfiylik va qulaylik: hojatxona kabinalari eshik bilan jihozlanishi, o‘g‘il va qiz bolalar uchun alohida tashkil etilishi hamda ulardan xavfsiz foydalanish imkoniyati yaratilishi lozim.

Gigiyena vositalari: hojatxonalarda hojatxona qog‘ozi, chiqindi qutilari, suv va sovun doimiy mavjud bo‘lishi kerak.

Shamollatish: tabiiy yoki mexanik havo almashinuvi sanitariya talablariga muvofiq ishlashi, namlik va yoqimsiz hid to‘planishiga yo‘l qo‘yilmasligi lozim.

Maktab oshxonalariga qo‘yiladigan gigiyena talablari:

Idish-tovoqlarni yuvishda belgilangan tartibda ruxsat etilgan, inson salomatligi uchun xavfsiz yuvish va dezinfeksiya vositalaridan foydalaniladi.

Oshxona xodimlarining shaxsiy gigiyenasi, maxsus kiyimdan foydalanishi va majburiy tibbiy ko‘rikdan o‘tishi nazorat qilinadi.

Tozalash va dezinfeksiya rejimi:

Joriy tozalash: o‘quv xonalari va jihozlar tasdiqlangan tozalash jadvali asosida nam usulda tozalanadi; dezinfeksiya epidemiologik ko‘rsatmalar va sanitariya talablariga muvofiq amalga oshiriladi.

Umumiy tozalash: xonalar va jihozlar sanitariya qoidalarida belgilangan davriylikda to‘liq tozalanadi.

Havo almashinuvi: o‘quv xonalari darslar oralig‘ida va mashg‘ulotlardan keyin ob-havo sharoiti hamda sanitariya talablarini hisobga olgan holda shamollatiladi.

Maktab rahbariyati o‘quvchilar va xodimlar uchun quyidagi sanitariya-gigiyena vositalari mavjudligini ta’minlaydi:

sanitariya-gigiyena vositalarining kundalik ehtiyojga yetarli zaxirasini shakllantirish va ularning hisobini yuritish;

o‘quvchilarda qo‘l yuvish, shaxsiy gigiyena va tozalik ko‘nikmalarini shakllantirish bo‘yicha tushuntirish ishlarini olib borish;

ichimlik suvining xavfsizligi, sifati va o‘quvchilar uchun qulay foydalanish imkoniyatini ta’minlash.

Sanitariya-gigiyena talablariga **rioya etish** yuqumli kasalliklar tarqalishi **xavfini kamaytiradi,** o‘quvchilarning salomatligi va ta’lim olish sharoitlarini yaxshilaydi.

QR-havola

O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha va maktab ta’limi vazirining 2026-yil 29-yanvarda 3765-son bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan “Maktabgacha, umumiy o‘rta va qo‘shimcha ta’lim tashkilotlarini moddiy-texnik jihozlash talablari to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida”gi buyrug‘i

Maktab binosi va hududiga qo‘yiladigan umumiy talablar:

Maktab binosi va hududi ta’lim jarayonini tashkil etish bilan birga o‘quvchilar uchun xavfsiz, qulay va inklyuziv muhit yaratishi lozim.

Inklyuzivlik: bino va hududdan nogironligi bo‘lgan o‘quvchilarning to‘siqsiz foydalanishi amaldagi shaharsozlik, qurilish va jihozlash talablariga muvofiq ta’minlanadi.

Xavfsizlik tizimlari: yong‘indan ogohlantirish, evakuatsiya yo‘llari, favqulodda yoritish va videokuzatuv vositalari tegishli normativ talablar asosida tashkil etiladi.

Energiya samaradorligi: yoritish, isitish va boshqa muhandislik tizimlarida xavfsiz va energiya tejamkor texnologiyalardan foydalanish tavsiya etiladi.

Sinf xonalari va o‘quv xonalariga qo‘yiladigan talablar:

Sinf xonalarini jihozlashda o‘quvchilarning yoshi, bo‘yi, jismoniy rivojlanishi, ko‘rish qulayligi va xavfsizligi hisobga olinadi.

Mebel: parta va stullar o‘quvchilarning bo‘yi va yosh guruhiga mos, mustahkam, ergonomik hamda sanitariya-gigiyena talablariga javob beradigan bo‘lishi lozim.

Texnik jihozlar: sinf xonalari tasdiqlangan jihozlash me’yorlari, o‘quv dasturi va maktabning imkoniyatlaridan kelib chiqib axborot-kommunikatsiya vositalari bilan ta’minlanadi.

Laboratoriya xonalari: fizika, kimyo va biologiya xonalari o‘quv dasturi, xavfsizlik talablari va tasdiqlangan jihozlash me’yorlariga muvofiq laboratoriya mebeli, saqlash vositalari hamda zarur uskunalar bilan jihozlanadi.

Sport zallari va maydonchalariga qo‘yiladigan talablar:

Sport inshootlari mashg‘ulotlarni xavfsiz tashkil etish, jarohatlanishning oldini olish va sanitariya talablariga rioya etish imkonini berishi lozim.

Pol qoplamasi: sport zali poli tekis, sirpanmaydigan, zarbani yumshatadigan va tozalashga yaroqli materialdan bo‘lishi kerak.

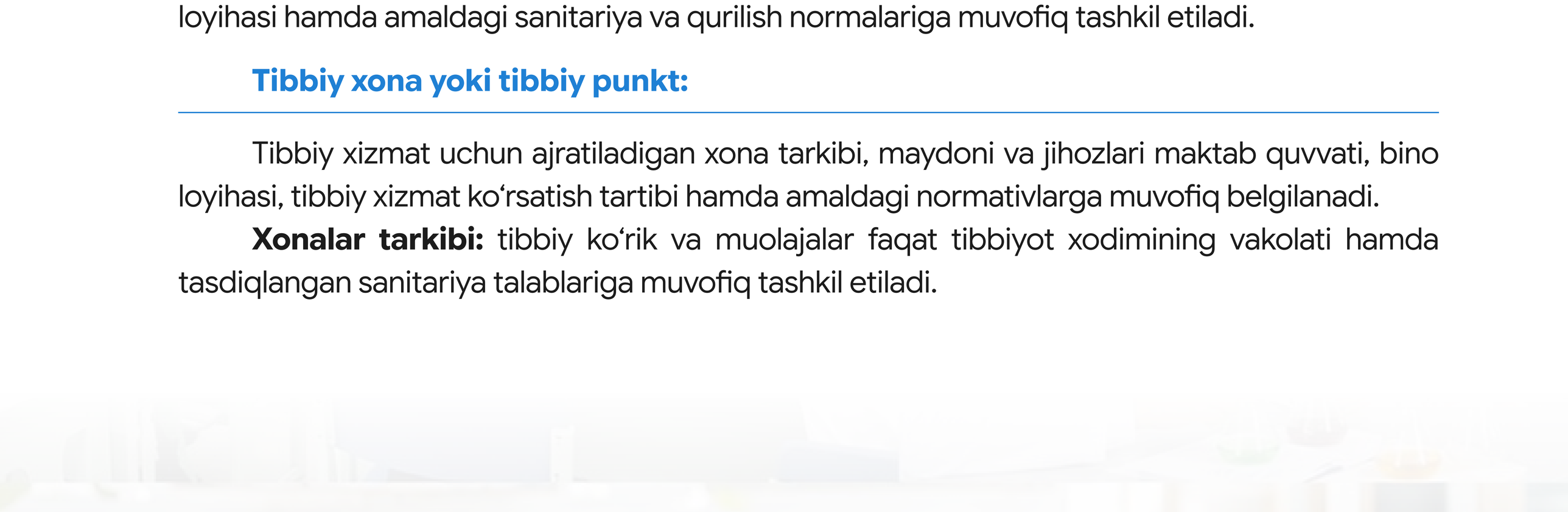
Sport jihozlari: basketbol shitlari, voleybol ustunlari, gimnastika devorlari va boshqa anjomlar amaldagi O‘z DSt, texnik hujjatlar hamda ishlab chiqaruvchi ko‘rsatmalariga muvofiq mustahkam o‘rnatiladi.

Yordamchi xonalar: kiyim almashtirish, yuvinish va boshqa yordamchi xonalar bino loyihasi hamda amaldagi sanitariya va qurilish normalariga muvofiq tashkil etiladi.

Tibbiy xona yoki tibbiy punkt:

Tibbiy xizmat uchun ajratiladigan xona tarkibi, maydoni va jihozlari maktab quvvati, bino loyihasi, tibbiy xizmat ko‘rsatish tartibi hamda amaldagi normativlarga muvofiq belgilanadi.

Xonalar tarkibi: tibbiy ko‘rik va muolajalar faqat tibbiyot xodimining vakolati hamda tasdiqlangan sanitariya talablariga muvofiq tashkil etiladi.

Asosiy jihozlar:

- bo‘y o‘lchagich, tibbiy tarozi, tonometr, termometr, ko‘rish o‘tkirligini tekshirish jadvali va boshqa tasdiqlangan tibbiy jihozlar;
- birinchi yordam ko‘rsatish uchun mo‘ljallangan, belgilangan tartibda butlanadigan tibbiy quti va sarflash materiallari;
- dori vositalari va tibbiy buyumlarni saqlash faqat tibbiyot xodimi nazorati ostida, ishlab chiqaruvchi talabi va sanitariya qoidalariga muvofiq amalga oshiriladi.

Sanitariya holati: xona nam usulda tozalashga yaroqli, shamollatiladigan, yoritilgan va zarur dezinfeksiya rejimini ta’minlaydigan bo‘lishi lozim.

Raqamli va metodik ta’minot:

Maktabni jihozlashda raqamli ta’lim resurslaridan xavfsiz **va samarali foydalanish uchun zarur** infratuzilma bosqichma-bosqich yaratiladi.

- Internet va mahalliy tarmoqdan foydalanish axborot xavfsizligi, shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilish va sanitariya-gigiyena talablariga muvofiq tashkil etiladi.
- Elektron kutubxona va raqamli o‘quv resurslaridan foydalanish joylari maktabning imkoniyati hamda tasdiqlangan jihozlash me’yorlari asosida tashkil etiladi.

Mazkur talablar yangi qurilish, rekonstruksiya, mukammal ta’mirlash va jihozlash ishlarida tegishli normativ hujjatlar bilan birgalikda qo‘llaniladi.